

MERÉNYI-METZGER GÁBOR

SÁNDOR MÓRIC ÉLETÉNEK ANYAKÖNYVI FORRÁSAI

Szlavniczai gróf Sándor Móric (1805–1878) életútja már nagyrészt ismert és feldolgozott. Életének anyakönyvi forrásait azonban senki nem kereste, így azok eddig ismeretlenek voltak a számunkra. Ezért jómagam arra vállalkoztam, hogy megtaláljam, illetőleg feldolgozzam ezeket az eredeti dokumentumokat. Kutatásaimat teljes mértékben siker koronázta és így az alábbi közleményben publikálásra kerülhetnek a hírhedt „ördöglovas” életének anyakönyvi forrásai, azaz az ő keresztelési-, házassági- és halotti, valamint két gyermekének keresztelési-, illetve még az ő életében elhunyt fiának és feleségének halotti bejegyzései.

Ezen felkutatott dokumentumok birtokában több, Sándor Móric életével kapcsolatos adatot tudtam javítani, kiegészíteni, illetve pontosítani. Ezek közül itt, a bevezetőben csupán kettőt szeretnék megemlíteni: kiderítettem, hogy a nem az Esztergom vármegyei Bajnán, nem is Pest városában, hanem Budán látta meg a napvilágot; másrészt pedig tisztáztam, hogy nem a dóblingi elmeógyógyintézetben, hanem Bécs belvárosában hunyt el.

Sándor Móric születése

A régebbi genealógiai szakirodalom szerint gróf Sándor Móric ismeretlen helyen, 1805. május 23-án, gróf Sándor Vince és gróf Szapáry Anna fiaként látta meg a napvilágot.¹ Az egyik legfrissebb családtörténeti monográfia ugyanezt a dátumot említi meg, de hozzáteszi, hogy Pest városában született.² Ezzel szemben a másik legújabb genealógiai szakkönyv azt állítja, hogy a születési helye az Esztergom vármegyei (ma a Komárom-Esztergom megyei) Bajna volt.³

-
- 1 *Nagy Iván*: Magyarország családai czímerekkel és nemzékrendi táblákkal. X. köt. Pest, 1863 (a továbbiakban: *Nagy*, 1863). 35. p.; Magyar Nemzeti Széki Könyvtár. Főrangú családok. I. köt. Szerk.: Fejérváry László. Bp., 1888 (a továbbiakban: MNZs). 471. p.; *Kempelen Béla*: Magyar nemes családok. IX. köt. Bp., 1915 (a továbbiakban: *Kempelen*, 1915). 228. p.
  - 2 *Szluha Márton*: Árva, Trencsén, Zólyom vármegye nemes családjai. Felvidéki nemes családok. I. köt. Bp., 2006 (a továbbiakban: *Szluha*, 2006). Sándor családfa, VI. tábl.
  - 3 *Gudenus János József*: A magyarországi főnemesség XX. századi genealógiája. II. köt. Bp., 1993 (a továbbiakban: *Gudenus*, 1993). 312. p.

A legjelentősebb XX. század eleji magyar életrajzi lexikon szerint Sándor Móric valahol Magyarországon, 1805. május 23-án látta meg a napvilágot.⁴ A Magyar Életrajzi Lexikon és a pár éve megjelent Új Magyar Életrajzi Lexikon ugyanezt a dátumot, de a bajnai születési helyet közli.⁵ A Würzbach-féle osztrák életrajzi lexikonban csupán annyi olvasható, hogy „Moriz Graf Sándor” 1805. május 23 „in Ungarn” született.⁶ A legfrissebb osztrák életrajzi lexikon pedig azt állítja, hogy „Móric Graf Sándor von Szlavnicza” Nyitrabajnán (ma a szlovákiai Bojnán), 1805. május 23-án látta meg a napvilágot.⁷

A bajnai születés mellett teszi le a „voksát” Sándor Móric — mindezidáig egyetlen — életrajzírója, aki szerint „A kis Móric gróf 1805 május 23-án született, az austerlitz-i csata harmadik napján, a Pilis hegységben fekvő bajnai kastélyban”.⁸

Végezetül meg kell említenem még néhány Internetes forrást is. Ilyen például a Köztársasági Elnöki Hivatal honlapja, melyen az olvasható, hogy Sándor Móric 1805-ben Budán, a teljesen majd csak 1806-ban elkészülő Sándor palotában született.⁹ (Igaz, erről a momentumról a palota történetéről 2003-ban kiadott reprezentatív kiadvány nem tesz említést.¹⁰) Ezzel szemben több bajnai honlapon azt olvashatjuk, hogy Bajnán látta meg a napvilágot.¹¹ Ráadásul 2005-ben nagyszabású megemlékezést is tartottak a falu jeles szülöttjéről és az erről beszámoló publikációban feketén-fehéren az szerepel, hogy „Gróf Sándor Móric 1805. május 23-án született a Sándor grófok bajnai kastélyában.”¹²

---

4 *Szinnyei József*: Magyar írók élete és munkái. XII. kötet. Bp., 1908 (a továbbiakban: *Szinnyei*, 1908). 143. p.

5 Magyar Életrajzi Lexikon. II. köt. Főszerk.: Kenyeres Ágnes. Bp., 1982 (a továbbiakban: MÉL, II). 570. p.; Új Magyar Életrajzi Lexikon. V. köt. Főszerk.: Markó László. Bp., 2004 (a továbbiakban: ÚMÉL, V). 933. p.

6 Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich. XXVIII. köt. Szerk.: Dr. Constant von Wurzbach. Wien, 1874. 185. p.

7 Österreichisches Biographisches Lexikon 1815–1950. IX. köt. Wien, 1988 (a továbbiakban: ÖBL, IX). 412. p.

8 *Lestyán Sándor*: Gróf Sándor Móric az Ördöglovas. Bp., 1942 (a továbbiakban: *Lestyán*, 1942). 13. p.

9 http://www.keh.hu/index.php?submenu=sandor_palota&id=110&details=1&cat=19

10 A Sándor-palota írásban és képekben. Főszerk.: Sinkó Katalin. Bp., 2003.

11 <http://bajna.kozsegek.hu/>; <http://bajna.regionalis.hu/>

12 *Forróné Virágh Zsuzsa*: Sándor Móricra, az „Ördöglovasra” emlékeztek Bajnán. In: Honismeret, 2006. 1. sz. 106. p.

És, hogy mi az igazság, azaz hol is született gróf Sándor Móric? Ezen kérdés megválaszolásához a bajnai, a pesti és a budai római katolikus anyakönyveket kellett áttanulmányoznom.

Először a bajnai római katolikus matrikulákat — melyek mikrofilmmásolatai a Magyar Országos Levéltárban találhatóak¹³ — néztem meg, de azokban nem szerepelt a dokumentum.

Ezután átlapoztam a már akkoriban is működő pesti római katolikus plébániák (belvárosi, józsefvárosi, terézvárosi) anyakönyveit — melyek mikrofilmmásolatai szintén a Magyar Országos Levéltár őrizetében vannak¹⁴ —, de azokban sem volt fellelhető Sándor Móric keresztelési bejegyzése.

A kutatás végére a már akkoriban is meglévő budai római katolikus egyházközségek (alsóvízvárosi, budavári, felsővízvárosi, krisztinavárosi, országúti, szentjobbi, tabáni, újlaki) matrikulái — melyeknek a mikrofilmmásolatai ugyancsak a Magyar Országos Levéltárban találhatóak — maradtak, melyek közül a budavári főplébánia anyakönyveiben végre megtaláltam a keresett dokumentumot.¹⁵

Sándor Móric latin nyelvű keresztelési anyakönyvi bejegyzése a következő adatokat tartalmazza:

A keresztelés éve: 1805.

A keresztelés hónapja: május

A keresztelés napja: 23.

A gyermek neve: Móric [János] Nepomuk Vince

Szülei: szlavniczai gróf Sándor Vince öfelsege kamarása és neje, Szapáry Anna grófnő

Keresztszülei: Lisska György napszámos és Lendvina Anna Mária

A keresztelő: Ugyanaz [a budavári plébános, Lubsits Ignác bélai címzetes apát].

---

13 Magyar Országos Levéltár (a továbbiakban: MOL). X 2023. A bajnai római katolikus egyház anyakönyveinek mikrofilmmásolatai. Vegyes anyakönyvek. IV. köt.

14 MOL. X 2003. A Budapest-belvárosi római katolikus egyház anyakönyveinek mikrofilmmásolatai. Kereszteltek anyakönyve. VIII. köt.; MOL. X 2008. A Budapest-józsefvárosi római katolikus egyház anyakönyveinek mikrofilmmásolatai. Kereszteltek anyakönyve. II. köt.; MOL. X 2020. A Budapest-terézvárosi római katolikus egyház anyakönyveinek mikrofilmmásolatai. Kereszteltek anyakönyve. IV. köt.

15 MOL. X 2004. A Budapest-budavári római katolikus egyház anyakönyveinek mikrofilmmásolatai. Kereszteltek anyakönyve. III. köt. 401. fol.

Summa summarum, szlavniczai gróf Sándor Móric János Nepomuk Vince Budán, a Várban, valószínűleg a teljesen még el sem készült Sándor palotában, 1805. május 23-án született, illetve ugyanezen a napon nyerte el a keresztség szentségét.

Említésre méltó adalék, hogy nem Móric volt a Sándor család egyetlen tagja, aki valószínűleg a mai Köztársasági Elnöki Hivatal épületében született. Ugyancsak itt láthatta meg a napvilágot az „ördöglovas” legfiatalabb nővére, az 1803. március 9-én született gróf Sándor Paulina Mária is.¹⁶

Sándor Móric házassága

A régebbi genealógiai szakirodalom szerint gróf Sándor Móric 1835. február 8-án vette feleségül Metternich Leontina hercegnőt.¹⁷ Az egyik legfrissebb családtörténeti monográfia ugyanezt a dátumot közli, de hozzáteszi, hogy erre a házasságkötésre Bécsben került sor.¹⁸ Ezzel szemben a másik legújabb genealógiai szakkönyv nem tesz említést az 1835. február 8-án megtartott esküvő helyéről.¹⁹

Az osztrák fővárosban, a Gürtelen belül közel harminc, ezen belül pedig az I. kerületben, azaz a belvárosban — amelyre elsősorban koncentráltam — nyolc római katolikus egyházközség (St. Stephan, St. Michael, Schotten, Maria Rotunda, St. Augustin, St. Peter, Am Hof, Burg) működött az 1830-as években. Végül, hosszas kutatás után a már megszűnt Hofburg melletti udvari plébánia (Pfarre am Hof) matrikuláiban — melyek az I. kerületi Szent Mihály plébániahivatal (Pfarramt St. Michael in Wien) őrizetében találhatóak — sikerült megtalálnom a keresett dokumentumot.²⁰

Sándor Móric és Metternich Leontina német nyelvű házassági anyakönyvi bejegyzése a következő adatokat tartalmazza:

Az esküvő dátuma: 1835. február 8.

Az esküvő helye: [Wien,] Kirche am Hof

---

16 MOL. X 2004. A Budapest-budavári római katolikus egyház anyakönyveinek mikrofilmmásolatai. Kereszteltek anyakönyve. III. köt. 374. fol.

17 MNZs. 471. p.

18 *Szluha*, 2006. Sándor családfa, VI. tábl.

19 *Gudenus*, 1993. 312. p.

20 Pfarramt St. Michael in Wien (a továbbiakban: PStMW). Trauungsbuch der Pfarre am Hof. Tom. IV. Fol. 127.

A völegény: szlavniczai gróf Sándor Móric János Nepomuk Vince, császári királyi apostoli őfelségének valóságos kamarása, aransarkantyús vitéz, Bajna, Bia, Both és Ráró uradalmak ura, budai születésű, szlavniczai gróf Sándor Vince császári királyi kamarás és szlavniczai gróf Sándor Anna született Szapáry grófnő fia

Lakhelye: [Wien,] Seilerstätte 992. szám

Vallása: katolikus

Életkora: 29 éves

Családi állapota: nőtlen

A menyasszony: Leontine Adelheid Maria Paulina Metternich-Winneburg hercegnő, bécsi születésű, Klemens Wenzel Lothar Metternich-Winneburg herceg, Portella hercege, Königswart grófja, stb. és Eleonore Metternich Winneburg hercegné született Kaunitz-Rietberg grófnő lánya

Lakhelye: [Wien,] Ballplatz 19. szám

Vallása: Katolikus

Életkora: 23 éves

Családi állapota: hajadon

A tanúk: Colloredo-Mansfeld Rudolf herceg, Liechtenstein Wenzel herceg, gróf Draskowitz József, Paar Karl herceg

Az eskető: Pietro Ostini tarsusi [címetes] érsek, bécsi apostoli nuncius.

Említésre méltó adalék, hogy a Sándor-Metternich házasság tényét egy másik, az I. kerületi Szent Mihály plébánia (Pfarre St. Michael in Wien) anyakönyveibe is bevezették.²¹ Ennek a dokumentumnak a közlésétől azonban most eltekintek, mivel az szinte szó szerint megegyezik a fentebb közölt bejegyzéssel.

Sándor Móric első gyermekének születése

A régebbi genealógiai szakirodalom szerint gróf Sándor Móric és Metternich Leontina hercegnő egyetlen gyermeke, Paulina 1836. február 26-án született.²² A legfrissebb családtörténeti monográfiák ugyanezt a dátumot közlik, de hozzátesszik, hogy gróf Sándor Paulina Bécs városában látta meg a napvilágot.²³

---

21 PStMW. Trauungsbuch der Pfarre St. Michael. Tom. 1824–1844. fol. 131.

22 Nagy, 1863. 35. p.; MNZs. 472. p.; *Kempelen*, 1915. 228. p.

23 *Gudenus*, 1993. 312. p.; *Szluha*, 2006. Sándor családfá, VI. tábl.

Szintén hosszas kutatás után, a bécsi Szent István főszékesegyház levéltárában (Archiv der Metropolitan- und Domkirche zu St. Stephan in Wien), a Szent István plébánia (Dompfarre St. Stephan) matrikuláiban találtam meg a keresett dokumentumot.²⁴

Sándor Móric lányának, Paulinának a német nyelvű keresztelési anyakönyvi bejegyzése a következő adatokat tartalmazza:

A gyermek neve: Paulina Klementina Mária Walburga

Lakhelye: [Wien, Seilerstätte] 992. szám

Születés dátuma: 1836. február 26.

Keresztelési dátuma: 1836. február 27.

Vallása: katolikus

Neme: lány

Törvényessége: törvényes

Édesapja: Gróf Sándor Móric, gróf Sándor Vincének és nejének, Szapáry Anna grófnőnek a fia

Édesanyja: Leontine, Metternich hercegnek és nejének, Kaunitz Eleonore hercegnőnek a lánya

Keresztszülei: Württemberg Paulina hercegné született Metternich hercegnő.

Sándor Móric második gyermekének születése

A régebbi magyar genealógiai szakirodalom szerint gróf Sándor Móricnak és Metternich Leontina hercegnőnek csupán egyetlen gyermeke, a fentebb említett Paulina volt.²⁵ Ezzel szemben az egyik legfrissebb családtörténeti monográfiában azt olvashatjuk, hogy a házaspárnak volt még egy fia is, a Bécsben, 1837. október 16-án született gróf Sándor Leó.²⁶

Mivel Sándor Paulinát a Stephanskirche-ben, azaz a Szent István főszékesegyházban keresztelték meg, ezért arra gondoltam, hogy talán Leó öccse is ott nyerte el a keresztség szentségét. Megérzésem helyesnek bizonyult és a Szent István főszékesegyház levéltárában (Archiv der Metropolitan- und

---

24 Archiv der Metropolitan- und Domkirche zu St. Stephan in Wien (a továbbiakban: AMDStSW). Taufbuch der Dompfarre St. Stephan. Tom. CXII. Fol. 280.

25 Nagy, 1863. 35. p.; MNZs. 472. p.; *Kempelen*, 1915. 228. p.

26 *Szluha*, 2006. Sándor családja, VI. tábl.

Domkirche zu St. Stephan in Wien), a Szent István plébánia (Dompfarre St. Stephan) matrikuláiban meg is találtam a keresett dokumentumot.²⁷

Sándor Móric fiának, Leónak a német nyelvű keresztelési anyakönyvi bejegyzése a következő adatokat tartalmazza:

A gyermek neve: Leó Kelemen Gallus Mária

Lakhelye: [Wien, Seilerstätte] 992. szám

Születés dátuma: 1837. október 16.

Keresztelési dátuma: 1837. október 17.

Vallása: katolikus

Neme: fiú

Törvényessége: törvényes

Édesapja: Gróf Sándor Móric, gróf Sándor Vincének és nejének, Szapáry Anna grófnőnek a fia

Édesanyja: Gróf Sándor Leontine, Metternich hercegnek és nejének, Metternich Eleonore hercegnének született Kaunitz hercegnőnek a lánya

Keresztszülei: Metternich Clemens Wenzel Lothar herceg.

Sándor Móric második gyermekének halála

Mint már említettem, a régebbi genealógiai szakirodalom szerint gróf Sándor Móricnak és Metternich Leontina hercegnőnek csupán egyetlen lánya volt.²⁸ Ezzel szemben az egyik legfrissebb családtörténeti monográfiában azt olvashatjuk, hogy a házaspárnak volt még egy Leó nevű fia is, aki Bécsben, 1843-ban hunyt el.²⁹

Mivel ennél bővebb adatok nem álltak a rendelkezésemre, ezért kénytelen voltam átnézni a Wiener Zeitung 1843. évfolyamát. Fáradozásom nem volt hiábavaló, mivel a lap május 18-ai számában megtaláltam az 1843. május 15-én elhunyt „Dem hochwohlgeboren Herrn Moritz Grafen Sandor v. Szlavnicza, k. k. wirklichen Kämmerer und Erbherrn der Herrschaften Bajna, Bia, Both und Raro, dann Commandeur des Sachsen-Weimarischen Ordens des weissen Falken, s. Sohn Graf Leo, alt 5 J., auf der Seilerstätte Nr. 992, am Friesel-Scharlach.” gyászírét.³⁰

27 AMDSStW. Taufbuch der Dompfarre St. Stephan. Tom. CXII. Fol. 420.

28 Nagy, 1863. 35. p.; MNZs. 472. p.; *Kempelen*, 1915. 228. p.

29 *Szluha*, 2006. Sándor családfa, VI. tábl.

30 Wiener Zeitung (a továbbiakban: WZ). 1843. 137. sz. 1059. p.

Ezután kiderítettem, hogy a bécsi Seilerstätte az I. kerületi Szent István plébánia (Dompfarre St. Stephan) területéhez tartozott, ezért a Szent István főszékesegyház levéltárában (Archiv der Metropolitan- und Domkirche zu St. Stephan in Wien) folytattam tovább a kutatást, ahol meg is találtam a keresett dokumentumot.³¹

Sándor Móric fiának, Leónak a német nyelvű halotti anyakönyvi bejegyzése a következő adatokat tartalmazza:

A halálozás dátuma: 1843. május 15.

Az elhunyt lakhelye: [Wien, Seilerstätte] 992. szám

Az elhunyt: Szlavniczai gróf Sándor Móricnak, Bajna, Bia, Both és Ráró uradalmak urának, császári királyi valóságos kamarásnak a fia, Leó gróf

Neme: férfi

Vallása: katolikus

Életkora: 5 éves

Halálának oka: [olvashatatlan]

A temetés helye és ideje: [elszállítva] Bajnára, Magyarországra, 1843. május 15-én.

Gróf Sándor Leót tehát nem Bécsben, hanem Bajnán temették el. Ennek megfelelően pedig a gyermek halálesete a bajnai római katolikus plébánia matrikuláiban — melyek másodpéldányai a Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Levéltárában találhatóak — is szerepel.³²

Ezen, magyar nyelvű halotti anyakönyvi bejegyzése a következő adatokat tartalmazza:

A halálozás dátuma: 1843. május 15.

A halálozás helye: Bécs

Az elhunyt: szlavniczai gróf Sándor Leó, szlavniczai gróf Sándor Móric császári királyi kamarás fia

Származási helye: ---

Lakhelye: Bécs és Bajna

---

31 AMDstSW. Sterbebuch der Dompfarre St. Stephan. Tom. XLIII. Fol. 283.

32 Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Levéltára. IV. B. 307. Esztergom vármegyei felekezeti anyakönyvi másodpéldányok levéltári gyűjteménye (a továbbiakban: KEMÖL. IV. B. 307). 5. dob. A bajnai római katolikus egyház anyakönyvei. Meghaltak anyakönyve. 1843/34. fsz.

Életkora: 5 éves és 7 hónapos
Halálának oka: „Skárlát hideglelés”
Ellátottsága: a betegek szentségében nem részesült
A temetés helye és ideje: „Családi sírbolt a Bajnai közönséges temetőben”,
1843. május 20-án
Az eltemető: Simor János plébános
Megjegyzés: ---

Sándor Móric feleségének halála

A régebbi és a legfrissebb genealógiai szakirodalom szerint gróf Sándor Móricné született Metternich Leontina hercegnő Bécsben, 1861. november 16-án hunyt el.³³

Mivel ennél bővebb adatok ez esetben sem álltak a rendelkezésemre, ezért átnéztem a Wiener Zeitungot. A lap 1861. november 20-ai száma arról számolt be, hogy 1861. november 17-én „starb hier Frau Leontine Gräfin v. Sándor, geborene Fürstin Metternich-Winneburg. Sternkreuz-Ordens- und Pallast-Dame Ihrer Majestät der Kaiserin im 51. Jahre ihres Alters.”³⁴ Az 1861. november 22-ei számban pedig az olvasható, hogy 1861. november 17-én elhunyt „Leontine Gräfin v. Sándor geb. Fürstin Metternich-Winneburg, 50 J., Sternkreuz Ordens und Pallastdame Ihrer Majestät der Kaiserin, Gemahlin des Grafen Moriz Sándor von Szlawnicza, k. k. wirkl. Kämmerer, Ritter des goldenen Spornes, Kommandeur des herzogl. Sachsen-Weimar’schen weissen Falken-Ordens, Erbherr mehrerer Herrschaften in Ungarn und Besitzer des Lehengutes Kowalowitz in Mähren, Stadt, Seilerstätte 992, Blutzeretzung”.³⁵

Mint már említettem, a bécsi Seilerstätte az I. kerületi Szent István plébánia (Dompfarre St. Stephan) területéhez tartozott, ezért ebben az esetben is a Szent István főszékesegyház levéltárában (Archiv der Metropolitan- und Domkirche zu St. Stephan in Wien) folytattam tovább a kutatást, ahol meg is találtam a keresett dokumentumot.³⁶

Sándor Móric nejének, Metternich Leontinának a német nyelvű halotti anyakönyvi bejegyzése a következő adatokat tartalmazza:

---

33 MNZs. 471. p.; *Gudenus*, 1993. 312. p.; *Szluha*, 2006. Sándor családfa, VI. tábl.

34 WZ, 1861. 269. sz. 4240. p.

35 WZ, 1861. 271. sz. 4279. p.

36 AMDSStSW. Sterbebuch der Dompfarre St. Stephan. Tom. XLV. Fol. 173.

A halálozás dátuma: 1861. november 17. délután 1 ½ óra

Az elhunyt lakhelye: [Wien, Seilerstätte] 992. szám

Az elhunyt: Gróf Sándor Leontine született Metternich-Winneburg hercegnő, öfelsége a császárné csillagkeresztes rendi és palota hölgye, szlawniczai gróf Sándor Móric császári királyi valóságos kamarásnak, stb. a felesége

Neme: nő

Vallása: katolikus

Életkora: 50 éves

Halálának oka: vérbomlás

A temetés helye és ideje: 1861. november 20-án beszenteltetett az érseki főszékesegyházban, majd elszállítattott a grófi családi sírboltba, Bajnára, Magyarországra

Megjegyzés: utolsó kenettel ellátva.

Gróf Sándor Móricnét tehát szintén nem Bécsben, hanem Bajnán temették el. Ennek megfelelően pedig Metternich Leontina hercegnő halálesete a bajnai római katolikus plébánia matrikuláiban — melyek másodpéldányai a Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Levéltárában találhatóak — is szerepel.³⁷

Ezen, latin nyelvű halotti anyakönyvi bejegyzése a következő adatokat tartalmazza:

A halálozás dátuma: 1861. november 17.

Az elhunyt: Metternich-Vinneburg Leontina hercegnő, csillagkeresztes rendi hölgy, gróf Sándor Móric neje

Származási helye: Wien, Ausztria

Lakhelye: Bajna 1. szám és Wien, [Seilerstätte] 992. szám

Neme: nő

Életkora: 50^{5/12} éves

Halálának oka: vérbomlás

Ellátottsága: a haldoklók szentségeiben részesült Bécsben

A temetés helye és ideje: Bajna, a méltóságos család kriptája a plébániatemplomban, 1861. november 22.

Az eltemető: Koppý József plébános

Megjegyzés:---

---

37 KEMÖL. IV. B. 307. 6. doboz. A bajnai római katolikus egyház anyakönyvei. Meghaltak anyakönyve. 1861/74. fsz.

Sándor Móric halála

A régebbi genealógiai szakirodalom szerint gróf Sándor Móric Bécsben, 1878. február 23-án hunyt el.³⁸ A legfrissebb családtörténeti monográfiák ugyanezt a dátumot közlik, de abban nem az osztrák fővárost, hanem a Bécs melletti Döblinget — ott, ahol gróf Széchenyi István is elhunyt — jelölik meg a halála helyeként.³⁹

Az „ördöglovasról” szóló legújabb kiadványban, a 2010-ben, „Legendák lovasa” címmel megjelent kötetben, Széchenyi képesán ugyancsak azt írják, hogy „ugyanúgy Döblingben végzi majd be földi pályafutását, ahogy ő”.⁴⁰ Ennek ellenére a döblingi római katolikus plébánia (Pfarre Döbling) anyakönyveibe — melyek a döblingi Szent Pál római katolikus plébániahivatalban (Pfarramt St. Paul in Döbling) találhatóak — nem jegyezték be a halálesetét.⁴¹ (Csak zárójelben jegyzem meg, hogy „a legnagyobb magyar” halotti bejegyzése valóban a megtalálható a döblingi matrikulákban!⁴²)

A legjelentősebb XX. század eleji magyar életrajzi lexikon szerint Sándor Móric Bécsben, 1878. február 23-án hunyt el.⁴³ Ugyancsak ezeket az adatok közli a Magyar Életrajzi Lexikon és a pár éve megjelent Új Magyar Életrajzi Lexikon, valamint a legfrissebb osztrák életrajzi lexikon is.⁴⁴

És, hogy mit írtak erről az eseményről a korabeli bécsi lapok? Nos, a Wiener Zeitung 1878. február 24-ei száma arról számolt be, hogy „Graf Moritz Sandor v. Szlavnicza, Erbherrn der Herrschaften Bajna, Bia und Both in Ungarn und Kowalowitz in Mähren, k. k. Kämmerer, Vater Ihrer Durchlaucht der Fürstin Pauline Metternich, in Wien heute, im 73. Lebensjahre.”⁴⁵ Ugyanezen lap február 27-ei számában az olvasható, hogy 1878. február 23-án elhunyt „Sándor v. Szlawnicza Moriz, Graf, k. k. Kämmerer, 72 J., I. Seilerstätte 21, Gehirnlähmung”.⁴⁶ Egy másik bécsi lap, a Wiener Sonn- und Montags-Zeitung 1878. február 25-ei száma szerint pedig „Graf Sandor, der Vater der Fürstin Metternich, starb vorgestern im

---

38 MNZs. 471. p.; *Kempelen*, 1915. 228. p.

39 *Gudenus*, 1993. 312. p.; *Szluha*, 2006. Sándor családfa, VI. tábl.

40 Buza Péter szerk.: *Legendák lovasa. Jelenetek Buda, Pest, Bécs albumából.* Bp., 2010. 58. p.

41 Pfarramt St. Paul in Döbling. Sterbebuch der Pfarre Döbling. Tom. 1878.

42 Erről bővebben majd egy másik publikációmban olvashatnak.

43 *Szinnyei*, 1908. 144. p.

44 MÉL, II. 570. p.; ÚMÉL, V. 933. p.; ÖBL, IX. 412. p.

45 WZ, 1878. 46. sz. 5. p.

46 WZ, 1878. 48. sz. 4. p.

Alter von 73 Jahren. Das Leichenbegängnitz wird heute um 3 Uhr Nachmittags vom Trauerhause: I., Seilerstätte 21 aus stattfinden.⁴⁷

Mint már többször említettem, a bécsi Seilerstätte az I. kerületi Szent István plébánia (Dompfarre St. Stephan) területéhez tartozott, ezért ebben az esetben is a Szent István főszékesegyház levéltárában (Archiv der Metropolitan- und Domkirche zu St. Stephan in Wien) folytattam tovább a kutatást, ahol meg is találtam a keresett dokumentumot.⁴⁸

Sándor Móric német nyelvű halotti anyakönyvi bejegyzése a következő adatokat tartalmazza:

Gróf Sándor Móric temetése (Vasárnapi Újság, 1880. 8. sz. 116. p.)

---

47 Wiener Sonn- und Montags-Zeitung, 1878. 16. sz. 3. p.

48 AMDSStW. Sterbebuch der Dompfarre St. Stephan. Tom. XLVI. Fol. 237.

A halálozás dátuma: 1878. február 23. délelőtt 11 óra
Az elhunyt lakhelye: [Wien,] Seilerstätte 21. szám
Az elhunyt: slawniczai gróf Sándor Móric, császári királyi kamarás, özvegy, magyarországi, budai születésű
Neme: férfi
Vallása: katolikus
Életkora: 72 éves
Halálának oka: előrehaladott bénulás
A temetés helye és ideje: [elszállítva] a bajnai temetőbe, Magyarországra, 1878. február 25-én
Megjegyzés: utolsó kenettel ellátva.

Az első, 1878. február 23-án kiadott német nyelvű gyászjelentés szerint az élete 73. évében, 1878. február 23-án délelőtt 11 órakor elhunyt „Hochgeboren Herrn Moriz Grafen Sándor von Slawnicza, k. k. wirkl. Kämmerer, Ritter des goldenen Spornes, Commandeur des grossherzoglich Sachsen-Weimar'schen weissen Falken-Ordens, Erbherr der Herrschaften Bajna, Bia und Both in Ungarn, Besitzer des Gntes Kowalowitz in Mähren” földi maradványait Bécsben, az I. kerületi Seilerstätte 21. szám alatt, február 25-én délután 3 órakor fogják ünnepélyesen beszentelni, majd azokat Bajnára, a családi sírboltba szállítják át.⁴⁹ Időközben azonban a család — valószínűleg Paulina lánya — másképpen döntött és ezért került sor arra, hogy egy második gyászjelentést is kiadjanak. Ezen, 1878. február 27-én kelt magyar nyelvű nyomtatvány szerint „Méltóságos Szlavniczai Gróf Sándor Móricz Úrnak, Ő Cs. és Ap. Kir. Felségének Aranykulcsos hive, Aranysarkantyús vitéz, a Szász-Weimar hercegi fehér sólyom rend Középkeresztes vitéze, Bajna, Bia és Both magyarhoni uradalmak örökös ura, és Kowalowitz morvaországi birtok tulajdonosának” a „hült tetemei e folyó év Februárius hó 25-én ünnepélyesen beszenteltetvén és egyelőre a bécsi Sz. Mihályról nevezett templom sírboltjában letétetvén, egy később kijelölendő napon fognak Bájnára átvitetni és az ottani családi sírboltban örök nyugalomra ünnepélyesen letétetni.”⁵⁰

Sándor Móric bajnai temetéséről életrajzírója, Lestyán Sándor a következőképpen emlékezett meg: „1878 február 23-án, 73 éves korában az Ördöglovas kilehelte hősi lelkét, mert hősi lélek volt, kétségtelenül rendkívüli

49 Országos Széchényi Könyvtár. Plakát- és Kisnyomtatványtár (a továbbiakban: OSZK. PéKt). Moritz Grafen Sándor von Slawnicza gyászjelentése (Wien, 1878. február 23).

50 OSZK. PéKt. Szlavniczai Gróf Sándor Móricz gyászjelentése (Bécs, 1878. február 27).

az emberek között. Három nap mulva temették a bécsi palotából. ... Azok a bécsiek, akik látványosságot vártak a temetésen, nem láthattak mást, csak a gyász komor fenségét. A látványosság a bicskei [helyesebben a bajnai] temetőnek jutott, március 3-án [helyesebben 30-án]. Odavitték a koporsót a családi sírboltba, hogy szlavniczai Sándor Móric gróf, cs. és kir. kamarás, aransarkantyús, a weimári nagyhercegi Súlyom-rend vitéze, s a bécsi szépművészeti akadémia tagja az ősök mellett aludja örök álmát, mint utolsó férfitagja nemzetségének.”⁵¹

Mivel gróf Sándor Móricot, a fiához és feleségéhez hasonlóan Bajnán temették el, ennek megfelelően a halálesete a bajnai római katolikus plébánia matrikuláiban — melyek másodpéldányai a Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Levéltárában találhatóak — is szerepel.⁵²

Ezen, magyar nyelvű halotti anyakönyvi bejegyzése a következő adatokat tartalmazza:

A halálozás dátuma: 1878. február 23.

Az elhunyt: Gróf Sándor Móric (szlavniczai), Metternich Leontina hercegnő özvegye

Születési helye:---

Lakhelye: Bécs, I. kerület, Seilerstätte 21. szám és Bajna

Neme: férfi

Életkora: 73 éves

Halálának oka: szélhűdés

Ellátottsága: a haldoklók szentségeiben részesült

A temetés helye és ideje: Bajna, 1878. április 30.

Az eltemető: Mezey Rudolf plébános

Megjegyzés:---

Sándor Móric földi maradványait azonban közel másfél évvel később exhumálták és átszállították a szomszédos Gyarmatpusztára (ma Gyermely község része), az eredetileg 1774-ben emelt, de 1879-ben sírkápolnává átépítettet római katolikus kápolnába.⁵³ Erről az eseményről a patinás Vasárnapi Újság 1879.

---

51 *Lestyán*, 1942. 43–44. p.

52 KEMÖL. IV. B. 307. 7. dob. A bajnai római katolikus egyház anyakönyvei. Meghaltak anyakönyve. 1878/66. fsz.

53 A gyarmatpusztai kápolnáról ld.: Magyar Kastélylexikon. Komárom-Esztergom megye kastélyai és kúriái. Szerk.: Virág Zsolt. Bp., 2003. 53. p.; Magyarország műemlékjegyzése. Komárom-Esztergom megye. Szerk.: Bardoly István és Haris Andrea. Bp., 2006. 69. p.

szeptember 28-ai számában a következőket olvashatjuk: „Sándor Móricz gróf, a már régebben meghalt ismert főúr holttestét f. hó 22-én szállították át a család bajnai [helyesebben gyarmatpusztai] kriptájába. A beszentelés nagy pompával és fényes egyházi szertartással ment végbe, számos főúri család tagjainak jelenlétében.”⁵⁴

Említésre méltó adalék, hogy ugyancsak ekkor, azaz 1879-ben kerültek a gyarmatpusztai kriptába az „ördöglovas” feleségének és Leó fiának a földi maradványai is. Hármuk közös, latin nyelvű sírfelirata — melyet Paulina lánya készíttetett — a következőképpen szól:

REQUIESCANT HIC IN PACE DILECTI
MEI IN CHRISTO RESURRECTURI

PATER MEUS:
COMES MAURITIUS SANDOR
DE SZLAVNICZA
NATUS 23 MAYI 1805 ET DENATUS
23 FEBRUARII 1878. STIRPIS SUAE
PERILLUSTRIS ET ULTIMUS

MATER MEA:
COMITISSA LEONTINA SANDOR
NATA PRINCIPESSA
A METTERNICH-WINNEBURG
NATA 18 JUN. 1811. OBIIT 17. NOV. 1861.

FRATER MEUS:
COMES LEO SANDOR
DE SZLAVNICZA
NATUS 16 OCT. 1837. OBIIT 15 MAYI 1843.
S. E. T. L.

Azaz, itt nyugszik békében, Krisztusban a föltámadást várva. Édesapám: szlavniczai gróf Sándor Móric, született 1805. május 23-án és meghalt 1878. február 23-án, családfájának igen tekintélyes és utolsó tagja. Édesanyám: gróf Sándor Leontina született Metternich-Winnenburg hercegnő, született 1811.

---

54 Vasárnapi Újság, 1879. 39. sz. 628. p.

Genealógia

---

június 18-án, meghalt 1861. november 17-én. Testvérem: szlavniczai gróf Sándor Leó, született 1837. október 16-án, meghalt 1843. május 15-én. Hiszem, hogy viszontlátlak benneteket.